

VESTNIK

LETO VIII GLASILO ŠTEV. 3-4
DOMOBANCEV IN DRUGIH PROTIKOMUNISTIČNIH
BORCEV

NOTICIERO DE SAN MARTIN
Interés General Concesión 4848

KO BO VSTALA IZ VIHARJA
BRATJE DRAGI, ZLATA ZARJA
PRIDEMO VAS POČASTIT...

Slika na naslovni strani: Grčarice — večni spomenik junaštva

V VISOKI POLET

K. ŠKULJ, ARGENTINA

Dospelo je dvoje prijetnih novic, razveseljivih ne le samo bivših borcev, temveč vso našo protikomunistično javnost.

V Aziji, v mestu Saigon, Vietnam, pripravljajo svetovno protikomunistično razstavo, ki bo odprta v tem mestu ob priložnosti azijske konference, vseh protikomunističnih azijskih narodov.

Na tej pomembni razstavi, bomo mi Slovenci zastopani z našim „Vestnikom“, revijo „Slovensko besedo“, knjigo „Zgodbe mučeništva slovenskega naroda“, zemljevidom Slovenije in knjigo Iv. Korošca: „Čas pod streli“.

Zavednega Slovenca bo to dejstvo razveselilo, zavedajoč se pomembnosti našega zastopstva na tako važnem mestu, posebno v tem napetem političnem položaju.

In drugo: Splošno je znano, kako se Tito, maršal Jugoslavije trudi, da bi dvignil svoj politični vpliv in se utrdil v svetovnem političnem vrvenju, vedoč, da se njegova politična ladja večkrat nevarno ziblje.

Ko se je prikopal na angleški kraljevski dvor, je hotel na vsak način tudi v belo hišo v U. S. A. Že je bil uverjen komunistični svet Jugoslavije, da bo tudi v tem uspel njihov predsednik, a glej! Silen val protestov se je dvignil proti neljubemu gostu in upi, na tako zaželeno potovanje so splahneli.

Veroizpovedi vseh vrst, organizacije, društva in udruženja so pošiljala proteste predsedniku Eisenhowerju in poslanskim zbornicam.

„Človeka s krvavimi rokami, tirana milijonov sužnjev, morilca tisočih svobodnjakov ni treba v Ameriko.“

In med protesti in zahtevki so bili tudi glasovi naših protikomunistov živečih v U. S. A., naših soborcev, ki so poslali nad 70 pismenih izjav in protestov na najvišje upravna mesta.

Odpor ljudstva je uspel. — „Tito je odpovedal obisk,“ tako javljajo iz Jugoslavije. To se pravi — *prekisló grozdje*.

Ne domišljamo si, da bi bili ravno protesti domobrancev najmerodajnejši za uspeh, toda registrirani smo v ameriški in splošni javnosti in v tem je storjen važen korak. V primeri z drugimi narodi mi Slovenci često pozabljamo, da imamo pravico življenja v svetu. Zato čast in priznanje našim domobrancem v Ameriki za to važno delo. Ne le govoriti o straži, bodimo zares vedno in povsod glasni in budni na braniku naših narodnih koristi in ugleda. Tudi si ne domišljajmo kaj velikega o razstavi v Saigonu — a dejstvo samo, da smo udeleženi na največjem kontinentu zemlje, kjer narodi štejejo po stotinah milijonov, s svojim protikomunističnim delom, je za nas važno in razveseljivo.

Res pa je, Matica mrtvih bi lahko prikazala imena v tisočih padlih umorjenih naših žrtev v boju s komunizmom. Vsaj 10.000 imen protikomunističnih žrtev moramo spraviti v Matico mrtvih.

Vzdržimo v visokem poletu!

Naše protikomunistične publikacije smo poslali na Švedsko, kjer prevajajo v tamošnji jezik. Po naročilu smo isto poslali na Dansko, na tamošnjo protikomunistično razstavo in ponovno v U. S. A.

NAŠI MATERI ZA NJEN PRAZNIK

TEBI SLOVENSKA MAKABEJKA,
JUNAKINJI TRPLJENJA IN BOLEČINE,
MATERI NESMRTNIH JUNAKOV
TEBI SLOVENSKA MUČENICA,

PODRAV —

SPOŠTOVANJE —

IN ZAHVALA!

Tvoji mrtvi in živi sinovi

KRIŽ^v

Kamenito, prostrano dvorišče
nad njim le košček neba.
V daljavi gozdovi, polja cvetoča,
pesem škrjančkov, poletna tišina...
Mi pa korakamo, zraka opiti,
strmimo v tla
in se sprašujemo:
„Je to domovina?“

Ujeti med štiri zidovja —
smo mar zagrešili zločin?
„Tišina!“ Kot bič
nas oplazi trdosrčen ukaz.

Molčimo. V kotu mlaka krvi.
Še ni dovolj bolečin?
Opotekamo se.
Jož, za nas se je ustavil čas...

Korakamo v krogu, eden po eden.
Na zamreženem oknu puškina cev.
Molk, pošasten molk.
Tedadaj — kri nam zaledeni.
Nekdo v kapeli
igra na harmonij —

partizanski napev.
Da, križ ste vrgli med smeti!
A križ — nosimo mi!

Jca. T. S.

Pesimizem in bivši borci

G — USA

Pred nedavnim sem razgovarjal s prijateljem, obujala sva spomine in se spominjala naših junakov. Med tem razgovorom mi je prijatelj potarnal o naši emigraciji. „Ni delavcev,“ tako je začel, „v kolikor pa so, so ali preobloženi z delom ali pa so izgubili pravi smisel. Ako hočeš nekaj storiti, boš dobil ugovore, kot: ni še čas za to, je preblizu in podobno. Ko „pa bo čas“, bo pa za organizacijsko delo že prekasno. Ljudje se počasi vživljajo v nove razmere in domovina ostaja v ozadju, pozabljena, skoro bi rekel deveta briga, samo še dežela, kjer jim je zibelka tekla, pa nič več. Tako prevzema nehote pesimizem tudi tiste, ki še niso pozabili burne preteklosti, ki jim ni vseeno, da gre v pozabljenje vse trpljenje, katerega je naš narod prestajal in ga še prestaja. Ako bomo šli po tej poti, potem bo mogoče, da dogodkov doma ne samo, da jih ne bomo razumeli, niti slediti jim ne bomo mogli. Gotovo je, da bo prišel konec današnjega stanja doma, tega se rdeči tirani prav dobro zavedajo, ko jadikujejo, kako se jim izmika mladina.“

In, če narediva bilanco midva, ti in jaz, ki nama ni bila nobena žrtev za domovino prevelika. Način življenja v tujini, skrb za vsakdanji kruh in preskrbo družine in pa daljave med nami nas razdvajajo. odtujiujejo in v pozabo gre vse ono, kar nas je nekoč tako tesno povezovalo. Ali bova pustila, da bo tak razvoj šel dalje? Ne, nikakor ne! Storila bova vse, da si bomo zopet bližji, da se bodo razdalje med nami skrčile in izničile, da bo spomin na preteklost, na idealizem in idealiste ostal živ in neugasljivi plamen v naših srcih. Ne sme nam biti preveč, da se pridružimo Zvezi bivših borcev, da sodelujemo pri skupnem glasilu, ki bo poživiljal in obujal naše skupne spomine, ne sme biti preveč, da na to opozorimo tudi tiste bivše borce, ki se še niso javili ali pridružili. Prepričani smo, da boš s to malo žrtvico našel notranji mir in zadovoljstvo v svoji duši in s tem pomagal postavljati najlepši spomenik našim padlim soborcem. Ne nihajva, ne premišlujva. Pomagajva z vsem, kar moreva, da bo ta spomenik čim lepši, čim višji: Mrtvim v priznanje, svetu v dokaz in nam v ponos. Zveza bivših borcev pričakuje, da poveže prav vse bivše slovenske protikomunistične borce, brez razlike in ne pričakuje od nikogar ničesar tako teškega ali velikega, da bi bilo vredno strahu ali pasivnosti. Zato pogum soborci, naša moč je v združenju in edinosti!

ZA VELIKO NOČ 1957

Letos poteka že šestnajsto leto, odkar so se črni oblaki privarili nad našo ljubljeno domovino in isto zavili v temo in neurje, prinesli so razdejanje, prinesli so razočaranja, trpljenje, smrt.

Nepozabna bo ostala cvetna nedelja leta 1941, ko so je-kleni ptiči naših sovražnikov prinesli svinčeno točo nad naš narod in začeli prvo dejanje naše narodne tragedije. Dogodki so se vrstili, kri je tekla, narod je dal od sebe vse, kar je mogel. Svoje najboljše sinove je daroval na oltar domovine za svobodo in demokracijo, toda domovina še vedno ječi v okovih v suženjstvu brezbožnega boljševizma. Prav zaradi tega, ker tisoči naših bratov in sestra še ječi v sužnosti in čaka rešenja, čaka vstajenja — svobode, je prav, da se mi vsi, ki smo po previdnosti in volji Vsemogočnega ostali živi in svobodni v tujem velikem svetu, ostali priče tolikega trpljenja in krvo-prelitja, spomnimo v tem momentu na tiste črne dni in na zaslužnjeno domovino. Združimo naše misli in prošnje, da bi skoro tudi onim, ki ječe v suženjstvu, zasijala svoboda in prišlo vstajenje. Spomnimo se vseh onih, ki so žrtvovali vse, kar so imeli, da se dnevi trpljenja skrajšajo.

S temi mislimi združeni koristimo priložnost, da voščimo Veselo Alelujo vsem odboru in zastopstvu Zveze bivših slovenskih protikomunističnih borcev na vseh kontinentih, kakor tudi vsem bivšim borcem in prijateljem, kjerkoli se nahajajo, Bog vas živi vse.

ODBOR ZVEZE IN UREDNIŠTVO

VSTAJENJE KRISTUSA - BOGA,
NAŠEGA ZVELIČARJA, NAJ BO
NAM V VERO IN ZAGOTOVILO:
ZMAGE DOBREGA NAD ZLIM,
VSTAJENJE RESNICE IZ
SUŽNOSTI IN PREVAR

Pomladna ofenziva v letu 1945

FR. GR. — USA

Na vseh svetovnih frontah so se dogodki razvijali s silno naglico. Popoln polom nemških protiofenziv in zlom nacizma je bil na dlani. Francozi so že praznovali krajevna oziroma lokalna osvobojenja in Shermani so neovirano drveli proti osrčju vsega zla, proti nemškim nacionalnim mejam. Masovne rdeče armade so se valile od vzhoda in zasledovale umikajoče se nemške divizije in seveda skrbele, da so po vzoru Varšave uničevali nacionalni element in borce, ki so se borili na strani zapadnih zaveznikov in ostali zvesti demokratskim etičnim načelom. Robijaši pod samozvanim rdečim maršalom v domovini so že klali „osvobojeni“ srbski narod in hiteli da spravijo v trinajsto brigado vse one, ki ali niso z njimi simpatizirali, kakor tudi one, ki bi eventualno v bodočnosti mislili drugače, kakor so rdeči boljševiki hoteli. V tistih burnih momentih, dasiravno razočarani nad početjem zaveznikov slovenski narod in njegovi branilci niso klonili, niso dremali in nikomur ni niti na mar prišlo, da bi razcapana komunistična druhal bila v stanju z lastno močjo biti kos poštemu narodu in zlasti biti kos idealnim in izkušenim borcem. Partizanske bande, raztepane in premagane na vseh koncih in krajih, so bile vojaško nezmožne vršiti uspešno borbo, še vedno pa so bile v stanju pobijati in moriti nezaščitene prebivalce po naših vaseh, zmožne ropanja in požiganja domov in uničevanja narodne imovine. Ni bilo še dovolj, kar je storil okupator in ni jim bilo mar, kako bo okupator kaznovan, njih cilj je ostal do konca „eliminiranje vsega, kar je narodno zavednega in poštenega“.

Da, kakor so se zavezniške armade z naglico zaganjale v razpadajočo nemško armado, tako so tudi slovenski narodni borci šli v odprto in zadnjo ofenzivo, da uničijo izrodke in morilce naroda. Naši jurišni bataljoni so prešli v ofenzivo vse od Novega mesta, preko Suhe Krajine, Kočevja do Notranjske. Velikolaški bataljon je zasedel položaje v Strugah, čakal par dni tam, da so tudi ostali bataljoni prešli na svoje prve točke. Partizani so dobro vedeli, kaj jih čaka in slutili, da se obroč okrog njih zožuje, zato so hoteli v zadnjem trenutku storiti vse, da se izvijejo iz obroča. S svojo 18. divizijo so navalili na Struge in se skušali prebiti iz obroča, toda njih načrt je propadel, kajti videli so, da imajo opravka z vojaki. Dne 4. aprila je prišlo poročilo o zbiranju 18. divizije na Hinjah, dalje so poklicali v pomoč Italijansko rdečo brigado Garibaldi in isto nastanili v Smuki in okolici. Civilni begunci so prinašali poročila o njih masovnem zbiranju, toda detajlna poročila so bila dosegljiva šele tedaj, ko je hrabri in neustrašeni Vinko L. s svojo dobro vežbano trojko za specialne izpade uspel s pomočjo partizanskih znakov

razpoznavanja priti v samo gnezdo zbiranja. Napravil je zasedo med Hinjami in Smuko in tam čakal toliko časa, da je ujel dovolj informacij, še več, ujel je divizijskega zdravnika in poveljnika bataljona in iste brez nezgod privedel skozi vse zasede in patrulje srečno v Struge. Dejanje, ki so ga bili zmožni samo junaki in še to junaki posebne vrste. Ujetniki so imeli dovolj gradiva in nudili vse potrebne informacije, tako o številu sovražnika, kakor njih morali, njih oborožitvi, njih težkem orožju in oklopnih vozil, njihovih znakov in posebno še njih namere. Še isti dan proti večeru so brigade navalile z vso razpoložljivo silo na Struge, kjer so jih borci pričakali pripravljeni. Naval za navalom je bil odbit. Sovražnik je videl, da nikakor ne bo mogel prodreti. Klical je na pomoč zavezniška lovska letala pod pretvezo, da se bore proti Nemcem, katere da imajo obkoljene. Kakor že tolikokrat poprej jim je uspelo zaveznike prevarati in v nekaj urah sta dva lahka bombnika krožila nad Strugami, poškodovala Cerkev in poslopja okoli, porušila nekaj domov, gasilski dom in delno tudi lepo novo šolo. Vse to ni vzelo morale našim borcem. Iz obupa so partizani vpregli vse, kar so mogli, s topovi so neprenehoma obstreljevali položaje naših borcev in v roku dveh ur izstrelili preko 400 granat, dalje so privedli svoja dva tanka in uspeli priti prav do vasi. Naši fantje so se dobro držali. Janez in Stane, vrla minometalca nista izgubila nobene priložnosti, približala sta se sovražnemu tanku in to v tako bližino, da sta ga z direktnim pogodka uničila. Posadka je padla, drugi tank pa jo je naglo odkuril nazaj proti Hinjam. Pokanje je bilo silno med regljanjem strojnic in detonacijami granat se je čulo kričanje partizanov. Branilec je bilo še pred dnevom dovolj tega. Kratko povelje „Na juriš“ in fantje so udarili v protinapad. Zmedene partizanske tolpe so se v naglici umikale neurejene proti Hinjam. Da je zmeda bila še večja, je še Stiški bataljon, ki se je nahajal v Ambrusu, od tiste strani pritisnil na zbegane brigade. V naglici so bile zavzete Prevalje, kjer so partizani pustili za seboj ogromno svojega materiala. Od izstrelkov smo takrat spoznali, da je večina težkega orožja, ki so ga uporabljali, bilo angleškega izvora, dočim je lahko avtomatsko orožje bilo mešano: angleško, rusko nemško.

Zasledovanje sovražnika se je nadaljevalo. V kratkem jurišu so bile zavzete Hinje in Stane se je zopet spravil na T4 tank, ki je metal ogenj iz Hinj na napadajoče borce. Tank je bil uničen, toda — za ceno Stanetovega življenja.

Obroč okoli razbitih partizanskih brigad se je krčil. Bataljon V. Rupnika je prišel na položaje okoli Kočevja in proti Stari Cerkvi. Novo-meške enote so postavile kontakte z bataljoni iz Stične, Gabra in Vel. Lašč. Zadnji je zavzel položaje na Rdečem Kamnu, katerega partizani nikakor niso hoteli zapustiti in so ga držali bolj kakor je to bila pri njih navada. Kako žalostni so bili pogledi na nekdanj ponosne vasi sedaj pa vse do zadnjega v ruševinah, sad rdeče svobode in srd laških repre-

sali. Severno od Rdečega Kamna se je nahajala koto 962 poraščena veznikov iz italijanskega bojišča partizani niso niti bili v stanju zasledovati ali napadati slovenske vojske, ki je urejeno izpraznjevala položaje, da celo tako daleč je bilo, da niso imeli dovolj vojske skupaj, s smrekami in polna raznih jam. Ravno to mesto so izbrali komunisti za svoje skladišče in informativni center vsega slovenskega partizanstva. Podzemski prostori, urejeni tako kakor v bajki, so bili polni raznih arhivov z imeniki vseh partizanskih kolovodij, imeniki vseh terencev in partijskih delavcev skratka srce njihove organizacije. Ta material je bil zajet skupaj s skladiščem orožja. Vso noč in ves dan se je glavnina partizanstva v Sloveniji zaletavala v to koto, da reši svoje dragocene spise in arhive; ni šlo. Privedli so svoje elitne enote VDV in neusmiljeno napadali Rdeči Kamen in višino. Juriš je sledil jurišu in dvakrat je bila četa, ki je branila koto, prisiljena, da se je za spoznanje umaknila in v protijurišu ponovno zavzela koto in dokončno zaplenila ves arhivni material. Partizani so poganjali v boj nove enote toda brez uspeha. Z novimi protinapadi je bil sovražnik popolnoma razbit. To je bilo v aprilu 1945. Suha krajina je bila popolnoma očiščena in brez skrbi se je lahko en vojak sprehajal kjerkoli po Hinjah, Smuki in okolici.

Iz hrvaške strani so prihajale enote Srbskih dobrovoljcev in od juga pritiskali na zajeto partizanstvo, ki se je še vedno proizkušalo prebiti iz obroča tako na sektorju Stiškega bataljona brez uspeha, nato pri Stari cerkvi brez uspeha in končno na sektorju polkovnika Tatalovića, poveljnika Srbskih dobrovoljcev pri Kočevju.

Ni naš namen popisati na tem mestu detajle ofenzive niti ne prikazovati historični moment, temveč samo dokazati, kako poraženi so bili partizani mesec pred koncem vojne. Nikamor ne bi prišli in ne bi se mogli rešiti iz obroča kljub temu, da so zavezniki iz Barijo privedli borce bivše jugoslovanske vojske in jih izročili s polno opremo partizanom. Ti vojaki so bili popolnoma nepoučeni in tako ni čudno, da so pri jurišu, ki so ga izvedli srbski dobrovoljci z vzklikom „živel kralj Peter“ odgovorili z istim vzklikom in se predajali.

Usoda je hotela drugače, dasiravno smo borci že vdihavali prve dihe svobode, ki je bila na dlani in se zavedali dobro, da je komunistična vojaška moč strta, smo na povelje in proti volji vseh borcev morali nastopiti pot umika, ne zato, ker bi bili prisiljeni po partizanskih enotah; iste so bile razbite, temveč zato, ker je zaveznik hotel dopolniti in izpolniti obljube, ki so bile dane na mednarodnih konferencah. Nobenega povoda ni bilo za umik. Fantje so vprašujoče zrli v poveljnika, in nihče ni prav razumel zakaj umik, nihče niti malo ni slutil, da bo razbitim partizanskim enotam omogočeno vkorakati v naša mesta. Zupanje do zapadnih zaveznikov je bilo toliko, da se je kljub temu, da je bilo nerazumljivo, storilo vse, kakor je bilo ukazano; nihče ni slutil, kaj se pripravlja... Partizanske tolpe vojaško popolnoma premagane so

s pomočjo in politiko zaveznikov bile instalirane. Kljub vsej pomoči zakatero bi lahko zasedli izpraznjene kraje, dasiravno so sproti v naglici mobilizirali kar in kjer so mogli.

Slovenija je torej bila pahnjena v naročje boljše vizma s pomočjo zapada. Tako, kakor so partizani s pomočjo rdeče ruske armade zavzeli Beograd in zasedli Srbijo, kar jim preje in brez te pomoči ni in ne bi uspelo, tako so kljub temu, da so bili popolnoma premagani po zaslugi in zvijači zaveznikov dobili v roke Slovenijo.

Verovali smo sveto v zaveznike, pa so nas razočarali in prodali, domovina je zaječala in ječi v suženjstvu danes. Tisoči so se razkropili po svetu. Ali bomo mi, ki smo uspeli ohraniti svoje glave, mirno šli mimo vsega, kar je bilo, zagrebli vse? Pozabili, da so naši junaki domovino osvobodili in potem bili izdani? Ne, ne in stokrat ne. Izrabili bomo vsako priložnost, da bomo svetu prikazali to umazano igro; storili vse, da bodo naši potomci poznali to borbo, ta dejstva; poznali naše prave junake in idealiste, ki so s pesmijo umirali, take kot je bil pokojni Janko Petric, ki je branil koto 962 na Rdečem Kamnu in tam smrtno zadet izjavil: „Fantje vztrajajte, rdečemu sovragu bije zadnja ura, premagani so dokončno in to so njihovi zadnji utripi!“ Petric je govoril resnico. Junak je bil, junaško padel v trdni veri, da bodo njegovi borci uživali svobodo in ne suženstvo. Na izdajo prijateljev ni računal.

Dragi soborec, zamisliva se včasih ob takih trenutkih, pomisliva na te junake. Ako se bomo često ustavljali ob takih vzorih, bodo naše misli tesnejše, naša vez jačja in naša narodna zavest in enotnost nerazrušna. Borci, kot je bil poročnik Petric in Laco, ki sta padla istega dne, morajo ostati nam živi svetilniki in kašipot in opora v naši borbi.

Sen o vrnitvi

*Ko boš, tujina, vso mi kri izpila,
ko neizgovorjena bo beseda
prišla kot ogenj mi na usta blede,
bo davna želja domu me vrnila.
Na srce dal prsti bom kot zdravila,
sprejel me vase bo pozdrav sosedu,
spoznala na planini me bo čreda
in v duši bo zaplala nova sila.
Okusil spet bom sok planinskih trav,
— spomini nanj skelijo kakor rane,
ki jih zastrupil dolgih cest je prah.
Domači kraj, kako mi spet boš drag!
Kako bom ljubil gore razkopane,
dokler ne bom nad njimi tih zaspal.*

FRANCE BALANTIČ

Ugrabitev je po Brezovici zbudila splošno ogorčenje in obsojanje. Vaški simpatizerji so na vsa vprašanja odgovarjali s splošno znano krilatico: „Sta že morala kaj storiti.“ Starši so se na vse načine prizadevali, da bi kaj zvedeli o svojih sinovih. Vse je bilo zaman. Nobene vesti ni bilo. Triletni Matevžek pa je vsak dan spraševal: „Mama! Kdaj prideta Janko in Zdravko?“ „Kmalu,“ je z boječim upanjem odgovarjala mati. Otrok je ves vesel zbežal ven, mater pa so vsakokrat oblike solze. Začela je hirati. Njeni upi so bili pokopani za vedno. Oče je bolj junaško prenašal. A ne za dolgo. Zmoglo ga je; začel je piti, da je tako vsaj v pijači pozabljal na izgubo svojih sinov.

Tekli so meseci, čas pa je vedno jasneje zahteval odgovor na vprašanje, ki ga je vsak poštenjak nosil v svojem srcu. A odgovora ni bilo. Na vsako prošnjo, na vse solze — molk.

Ko se je jeseni iz internacije oglasil Vinko, kamor so ga poslali Italijani po pribegu iz partizanskih ječ, je komunistom zmešalo glave. A so se hitro znašli, saj so bili mojstri v prevarah. Tam nekje od Ribnice je prišla postarna ženica in pri Novakovem sosedu povedala, da je Janko politkomisar, Zdravko pa komandant bataljona v dolenskih gozdovih.

Materi in očetu je spet zagorela iskra upanja, čeprav sta bila žalostna ob misli, da se sinova borita proti vsemu, kar je bilo njima sveto. Tudi to, z bridkostjo pomešano upanje, je začelo kmalu bledeti, ker nista mogla razumeti, da ni nikakih pozdravov od njiju.

Spet se je začelo povpraševanje, ki je terjalo odgovora o usodi.

In je prišel terenec iz Kočevja, ki ju je „videl“ v svoji rojstni vasi.

Tako se je še parkrat ponovilo.

V aprilu 1943 se je nepričakovano vrnil Vinko. Takoj se je pridružil Vaškim Stražarjem, ki so bili v prvi polovici januarja ustanočili posadko na Brezovici. Povedal je, da je bil z Jankom in Zdravkom skupaj v Ključu. Resnico, ki jo je nosil v srcu, je zaupal očetu mrtvih prijateljev, za mater bi bila prehud udarec.

Naravno, da so tudi fantje v posadki kmalu zvedeli za Vinkovo pripovedovanje. Nekateri so takoj sprejeli vest kot docela neverjetno in nemogočo. Drugi pa so hoteli priti stvari na jasno in s svojim sklepom tudi zmagali. Določili smo, da odidemo v Ključ in pregledamo področje, kjer naj bi bila fanta umorjena.

Čakali smo, da je sneg odlezel.

Zgodnjega majskega dne smo se odpravili na pot. Petdeset nas je bilo. Povzpeli smo se na rob brezovskih hribov, ki so v zemljevidu

imenovani Debeli hrib. Vas je tiho ležala pod nami, bela cesta se je vila skozi Lukovico in Dragomer, proti Logu in Vrhniki. Na planoti mer Dragomerom in Bezenico smo se ustavili.

„Tu smo se takrat sešli,“ je povedal Vinko.

Podzavestno smo se ozrli po okolici. Torej tu je bila tista nesrečna točka, ki je videla toliko trpljenja poštenjakov, ki so bili sredi noči iztrgani od doma in odpeljani neznano kam. Malo vzvišena planota, od vseh strani obdana z grmičevjem, se je proti vzhodu nižala v globoko dolino, ki je bila zaradi suhljadi razmetane vsevprek skoro nedostopna.

„Tu, za tem robom nekje, je bil ubit Mravljetov Tonček,“ je nadaljeval Vinko. „Dalmatincev iz Notranjih goric mi je to pravil, ko sva se srečala v internaciji. On je bil takrat zraven... Škoda, da je ostal v internaciji...“

Roke so se kar same oprijele puške ob misli na morije, ki so se dogajale tod. Nekateri smo zdrveli skozi grmovje v nadi, da bi našli kakšno sled. Vse smo pretaknili, a našli nismo ničesar.

Odšli smo naprej.

Kolona se je v strelcih pomikala proti dolini. Preko mostu na Horjulščici smo bili še posebno previdni, ker je bilo vsem znano, da so se partizani kljub veliki ofenzivi, ki jih je pošteno iztrebila in naredila konec „svobodni republiki“ v Dolomitih, še vedno radi potikali v Ključu in okoliških gozdovih in posebno prežali na prehodne točke.

Pri Zdešarju se je naša predhodnica razdelila v desno in levo, glavna kolona pa se je počasi pomikala po gozdni poti proti Sojarju. Od tu smo po globokem kolovozu krenili preko odprte planote, nakar nas je že objelo prvo drevje Ključa, med katerim se je vila steza. Nenadoma se je vzpela v levo, obkrožila globoko grapo in se po drugi strani izgubila v rob. Na desni je zijal globok prepad, v levo se je dvigal strm breg, pred nami pa se je razprostrela kakih sto metrov široka globel, od treh strani zaprta, le proti vzhodu je gledala na Ruparjevo domačijo, ki je požgana pričala o rdeči svobodi. Vse pobočje pred nami je bilo nametano s črnimi štreclji in bruni.

„Sem so nas takrat privedli,“ je tiho, z zadržanim glasom dejal Vinko. „Tu je stal bunker, kjer smo bili zaprti,“ je pokazal na kup ožganih hlodov ob robu prepada.

„Kje so pa sodili?“ je nekdo tiho vprašal.

„Tamle, ob tistem visokem drevesu,“ je Vinko stegnil roko. „Tu gori so pa odvedli Novakova dva.“

Počasi smo se prestopili v pokazano smer. Tako čudno tesno nam je bilo v tisti grapi.

„Vidite, tukaj so pa zame kopali grob.“ Vinko je postal ob rahlo

preraščeni izkopanini za skalo pod robom — od tu je namreč takrat ušel.

Začeli smo iskati. Vse pobočje smo prebredli in pretaknili; gazili smo skozi visoko praprot, se spuščali v z listjem zasute grape in gozdne poti, na sumljivih mestih odgrinjali preperelo listje in odstranjali nalomljene veje, ki so jih viharji nanесли skupaj.

Tako smo se trudili skoro dve uri, toda o kakem grobu ni bilo sledu.

Krmavner Lojze, ki je zdaj med pokojnimi domobranci, je snel čepico z glave in zaprosil:

„Marija, ti nam jih pomagaj najti!“

In šli smo do vrha. Nič.

Nazaj grede nenadoma pridemo na majhen prostor pod redkim drevjem. Na naše veliko začudenje kraj ni bil zapaden z listjem, čeprav je bilo od zločina že devet mesecev in je jeseni listje odpadalo kot druga leta.

Med redkimi stebli praproti sta bili dve podolgovati vsedlini — dva groba, ki sta bila skopana v obliki velike črke T. Prepričani smo bili, da sta vsak v svojem grobu. Široki grob je bil obrnjen v smeri jug—sever, malo ožji pa v smeri zahod—vzhod.

Čudna tesnoba nam je stisnila srca. Po robah okoli kraja smo postavili straže in začeli kopati. Najprej smo se lotili ožje jame.

Kakega pol metra globoko smo naleteli na mrliča, ki je bil ves zavrt v vreče. Po postavi smo takoj ugotovili, da ni nobeden Novakovih; bil je namreč izredno močan in visok. Vinko je sodil, da je to stražar, ki je stražil njega; ker mu je ušel, je po komunističnem zakonu moral umreti.

Lotili smo se še drugega groba.

Komaj dve pedi pod površino smo zadeli na nogo, ki je bila v kolenu upognjena navzgor. Previdno smo odstranili zemljo, da bi ne razbili razpadajočega mesa in kosti. Kmalu je ležalo pred nami Zdravkovo truplo, črno in modrikasto. Bilo ga je lahko spoznati po postavi in še posebej po močnih, malo navzven upognjenih mečih. Levico je imel podvito, telo rahlo obrnjeno proti vzhodu, z desnico pa je objemal brata, ki je ležal ob njem na desni.

Janko je imel nogi stegnjeni, gornji del trupla je bil nalahno upognjen v levo, z levico pa se je krčevito oklepал Zdravkove glave, kot bi jo hotel zavarovati pred streli in udarci. Oba sta imela razbiti lobanji. Lasje so bili zlepljeni od krvi, ki je zalila obraze in zaprla oči ter se sprijela z zemljo. Grozen je bil pogled na črni razpadajoči trupli. Duh gnilega mesa je bil neznosen.

Trupla smo na debelo pokrili z mladim zelenjem, pustili ob njem stražo, drugi pa smo se odpravili na postojanko — po krste.

Takoj smo uredili prevoz žrtev. Opoldne je zabrnel tovorni avto skozi Dobrovo proti Ključu.

Mati umorjenih ni prav nič vedela, da smo se odpravili iskat grob, oče je samo slutil naš odgovor. Šele popoldne mu je njegov prijatelj sporočil žalostno novico, ki ga je tako pretresla — čeprav je bil nanjo pripravljen — da se je zgrudil za mizo. Debele solze so pritekale iz oči in glas se mu je tresel bolečine.

Ob pol petih popoldne je avto počasi pripeljal proti Brezovici.

Matevžek, Jankov in Zdravkov bratec, se je igral na vrtu poleg gasilskega doma.

Mimo hiše je šofer še bolj zmanjšal brzino, da se je avto komaj vidno premikal. Tedaj je otrok planil kvišku, nekaj zakričal, nato pa urno tekel materi pravit:

„Mama! Janka in Zdravka sem videl... Na avtu sta stala in me gledala...“

Ali sta se mu res še enkrat prikazala, o tem naj sodi vsak sam; dejstvo pa je, da otrok niti najmanj ni vedel, kdo je na avtu in kaj pomenijo tisti vaški stražarji na njem.

Ko je otrok še govoril in veselja tekal od okna do okna, da bi še kaj videl, je že vstopil mož, ki je ženi povedal resnico, ki so jo komunisti tako dolgo zakrivali z lažjo. Z njim so vstopili tudi nekateri družinski prijatelji, ki so tolažili, kakor so vedeli in znali.

Zvonovi farne cerkve so že žalostno pritrkavali; najprej tiho in počasi, kot bi se bali oznaniti žalostno vest, potem glasno in zmagovito, kot da vedo, da pojo v pozdrav mučencem. Ljudje so trumoma hiteli proti postojanki, kjer je že stala častna straža tridesetih vaških stražarjev in prav v trenutku, ko je avto pripeljal do njih, dvignila puške in izstrelila častni pozdrav, ki se navadno izkazuje le vojakom. Toda ni nas motilo, da fanta nikoli nista prijela za puške. S svojo krvjo sta žrtvovala vse, kar človek žrtvovati more.

Potem se je razvlekel dolg spreved proti mrtvašnici, kjer smo fanta, ki ju je nekoč bila sama mladost in up, veselje in smeh — položili na mrtvaški oder. Menda ni bilo človeka v okolici, ki ju ni prišel kropit.

Naslednji dan, nedelja je bila, je bil pogreb, kakršnega brezovška fara še ni videla. Še danes slišim obupni, pretresljivi jok matere, ki se ni mogla ločiti od svojih mrtvih sinov.

Srca so nam krvavela ob odprtem grobu, ki je črno zeval na vzhodni strani pokopališča in živo oznanjal komunistično ljubezen; naša srca pa so bila srečna ob dejstvu, da smo našli bisere slovenske krvi in ju položili v blagoslovljeno grudo na fari, kjer čakata vstajenja in končnega plačila.

Na videz je Novakovim življenje spet mirneje teklo svojo pot. Mati je tiho kot senca vsako jutro hitela proti cerkvi. Po maši se je vselej ustavila na grobu, se pogovarjala z otrokoma, božala cvetice, kot bi jima hotela popraviti blazino, potem pa spet prihajala domov.

Vso nego in ljubezen je zdaj dajala tretjemu otroku, ki ji je bil v srečo in po tolikem trpljenju iskrica upanja in veselja.

Toda Bog ji je vzel tudi tega. Zbolel je in po kratki bolezni umrl.

Oče in mati sta ostala sama, brez upanja, utrjena v trpljenju, pripravljena na vse. Očetu je bilo dovoljeno zapustiti postojanko, njegovi rahli živci so bili potrebni počitka. Spet je bil doma, ki mu je bil oropan in oskrunjen. Trpljenje ga je postaralo, silni udarci so ga upognili v dve gubi.

Gorja pa še ni bilo zadosti. Po koncu vojne so nekega večera komunisti spet pridrveli na vrata. V imenu krivične oblasti, ki so jo zdaj imeli, so odvedli Novaka. Ni se več vrnil. Po poročilih so njega in še tri druge ubili nekje na Barju. Zloglasni Uršič, iz Brezovice, ki je takoj po domobranskem umiku postal župan in nekak politični voditelj rdečih, pa bo gotovo vedel, kje so jih zasuli.

Grob mučencev so komunisti izravnali, kakor tudi vse druge te vrste. Nam pa je vendarle ostal svet, nikoli pozaben.

Na domu je zdaj samo še žena in mati, ki umira ob spominu na življenje, ki ji ni pustilo drugega kot misel na smrt, ki jo bo spet osrečila in za vedno združila z njimi, ki jih je ljubila, se zanje žrtvovala in trpela.

Kako smo dobili domobranske plošče

Zanimivo je poročilo prijatelja, kjer nam prikaže vso dolgo pot, vsa prizadevanja in trud, vso silno voljo idealista-soborca, ki je storil vse, da so danes domobranske pesmi — živi glasovi naših mrtvih junakov, posneti in razmnoženi na plošče in vsakomur dosegljive.

To poročilo objavljamo brez avtorjevega dovoljenja. Upamo, da nam bo naš prijatelj-soborec oprostil to predrznost, kajti to važno delo, združeno s silno voljo in žrtvami, pa tako

mojstrsko dovršeno, zasluži velike nagrade, ne le skromnega priznanja.

Plošče-originali niso bile kaj pri- da ohranjene, ker med vojno ni bilo mogoče dobiti dobrih mehkih plošč (folij) za rezanje. Dandanes ta postopek odpade, ker se originalno iz- vajanje snema na magnetofonski trak. Razmnožiti slabo ohranjene ori- ginale je bila zelo tvegana zadeva. Zavedajoč se velikega pomena, ki ga imajo te plošče zaradi pristnosti in dokumentarnosti, kakor tudi zaradi

ohranitve spomina na slovenske domobrance in idealov, za katere so fantje borili in dali svoja življenja, se je lotil g. Šušteršič v U. S. A. tega dela. Lotil se je potem, ko sta mu č. g. pater Odilo in g. Mauser v Slovenski pisarni obljubila pomoč z željo, da bi album izšel ob zaključku desete obletnice vetrinjske tragedije in da bi se na ploščah za vedno ohranile pesmi naših pobitih fantov. Začel ga je pripravljati v jeseni leta 1955. Toda kmalu po začetku se je pokazalo, da ne bo šlo gladko. Zaradi vsebinske povezanosti in celote je v spored uvrstil tudi pesmi „Oj Doberdob“ in „Slovenska zemljica“, čeprav sta bila originala teh dveh pesmi zelo slabo ohranjena. Najvažnejše delo je izvrševal folklorni snemalni studio v Clevelandu. Po prvem kopiranju originalnih plošč na trakove je hotel vse deol opustiti, kajti pri poslušanju je iz zvočnikov bolj deževalo kot pa igralo. Zaradi večjih okvar v originalih so morali pri dveh pesmih zadnjo kitico odrezati in zaradi tega seveda spremeniti ves spored (vrstni red na traku), da je bilo mogoče dobiti časovne enote, ki so potrebne za posamezne plošče (ca. 3 minute na eno stran). Nešteto ur je bilo dela v študiju in ker je bil tudi račun že precejšen, ni imelo več smisla stvar opustiti, ampak delati naprej, dokler ne bodo plošče izšle in šele potem bo mogoče presoditi, ali so dovolj dobre za prodajo ali ne. Po večkratnem čiščenju in kopiranju (v škodo visokih tonov) so končno urezali matrice in s tem je bilo delo v Clevelandskem študiju končano. Posrečilo se je najti tovarno, ki izdeluje plošče v malih nakladah in naknadnih naročilih. Po

večini izdelujejo ameriške tovarne le long-play plošče (s45 ali 33 obrati na minuto) in to v enkratni izdelavi, pa v ogromni nakladi. Tako so torej ta album izdelovale tvrdke v različnih krajih in državah: trak in matrice v Clevelandu, glavne matrice in razmnoževanje tovarna v Michiganu; risba za naslovno stran — Toronto; etikete (nalepljene na ploščah) tovarna v New Jersey; tiskovine in litografija v Clevelandu; izdelava albumov v Chicagu. Med posameznimi kraji so seveda ogromne razdalje in je bilo treba dobre organizacije, da ni bilo večjih zastojev. Zgodile so se seveda razne težave, tako je litografija površno natisnila naslovne strani in iste odposlala v Chicago še ne popolnoma suhe in tako so prišle vse barvne tiskovine v Chicago zamazane, za izdajo in izdelavo albuma neuporabne. Ta zastoj je nastal takrat, ko je bil že objavljen skorajšnji izid albuma in prednaročila. Tik pred izidom se je dogodila še nepričakovana „zgodbica“. Tovorni avto, ki je poleg druge robe pripeljal tudi prazne albume iz Chicaga v Cleveland, je med potjo izgubil skoro polovico prve pošiljke praznih albumov. Našla jih je policija, ki je končno ugotovila, da je nekaj slovenskega na albumih in tako so albumi le prišli na pravo mesto. — Tako so prve plošče kmalu dospele in na veliko začudenje so dobro uspele. Tovarna je plošče v redu dostavljala. Nenadoma po zopet pričakovane pošiljke ni bilo. V študiju niso vedeli vzroka zastoja. Čez dva meseca pa je prišlo sporočilo, da se je tovarna preselila in da bodo v 3—4 tednih zopet redno izdelovali in

v redu dostavili. Plošče so res prišle, toda samo zadnje 3 (v albumu), namesto prvih dveh pa pismo, da bi jim poslali 4 nove matrice (za prvi dve plošči). Ko smo premostili še to oviro, so plošče dokončno dospele.

Prave ameriške dogodivščine. Album je dosegel uspeh: za premnoge je ta album pravo presenečenje, tako zaradi originalnih posnetkov (želja iz leta 1944), kakor tudi po bogati opremi albuma s prilogami (besedilo pesmi in knjiga). Albumi so bili dosedaj poslani že v 12 držav izven U. S. A.

Kadar nas bo doseglo kako povabilo ali prošnja za sodelovanje v naši skupni stvari, za doprinos nečesa, ki

bo v korist nam in domovini, pa bomo zaviti v komodnost, ugodje in lenobo in s kritiziranjem vsega, odklonili vse (da se ubranimo dolžnosti), tedaj se spomnimo posameznih zgledov med nami, ki hvala Bogu niso redki in zardeli bomo, da smo včasih tako majhni, da vidimo le sebe, ko brat poleg mene misli tudi name, rešuje, kar nam pokončava sovražnik.

*

Vam pa, gospod Šušteršič, naše iskrene čestitke k vztrajnosti in veliki zahvala, da ste nam in svetu ohranili živo pesem naših nepozabnih bratov.

Zveza bivših slovenskih protikomunističnih borcev

Spomini

V. DOLENJC

S pričujočo številko pričenjamo povest preteklih dni. Niz spominov fanta, borca naše Gorenjske, prodanega v smrt zato, ker je ljubil Boga, Slovenijo in svobodo nad vse.

To je bil dan po tisti nedelji pomladi in sonca prešernega petja, vere, trdne kot jeklo v naše zaveznike in ljubeznijo in upanjem svobode naši zaslužjeni zemlji.

Prav nič težko ni bilo slovo v Vetrinju, saj se vendar že jutri vidimo v Italiji, v Palmanovi...

Tako čudno je bilo v tistih dneh; vse je viselo nekje v zraku in misel je komaj sledila dogodkom, pa smo bili vendar nestrpni novih dejanj, čakali smo izpolnitev obljube naših „prijateljev“ in nas je čakala domovina...

Tako praznično je bilo tisto jutro, ko so pognali naloženi kamijoni. Za Vetrinjskim poljem so se nam pridružili angleški tanki. Morda je misel za trenutek postala, kakor ob skušnjavi, pa je bila vera v zaveznike tako silna, da ni bilo prostora za greh dvoma.

Cesta se je vila proti Dravi, kjer je še ležalo razmetano orožje razorožene vojske.

Bližina Karavank je bila spet tako sumljiva. „Tu je pot za Ita-

lijo —?“ so vprašali nekateri. Pa so že vedeli drugi, da je onstran vode tudi cesta, ki pelje navzgor.

Ko smo na drugem bregu Drave zavili proti Beljaku, je bilo zopet vse dobro, le tanki so nam še vedno sledili.

V Rožu so kamijoni obstali. Izstopili smo in pod stražo brzostrelk so nas nagnali v lesen, ograjen prostor.

Zobje so se zagrizli v ustnice, da ni udaril krik v Judeževe hlapce. Stali smo, kot okameneli, le tam sredi gruč je nekdo izdaval in povedal v imenu vseh: „Prokleti kramarji, da vas nismo spoznali, kako drugače bi nas prodajali.“

V ograjencu so nas preiskali za orožjem, si nabrali nekaj ur in foto aparatov, potem pa nas odgnali na postajo in porazdelili po živinskih vagonih. Spredaj so pripravili par osebnih voz za naše oficirje.

Po daljšem prerivanju in ukazih so zaprli vagone in vlak je pognal proti Področci, kjer so nas pričakovali komunisti.

Ce bi nam takrat, ob tistem prvem srečanju, nastavili strel na tilnik, bi ne bilo toliko grobov. Pa jih niso, le kradli so nam in nas psovali. Potem so spet zaprli vagone in vlak se je premaknil.

Kam — —?

Tako otipljiva je bila realnost, pa je vendar še vedno viselo upanje, rahlo, kakor prosojna meglica nad Dobračem.

Zamolcklo so udarila šklopotajoča kolesa, vagone je zajela tema — bili smo v predoru.

Tako težka je bila tema, kakor da bi legla na nas vsa teža Karavank, pod katerimi smo se vozili. Fantje so posedli po tleh in molče čakali nadaljnjega.

Nekje nad nami je zahajalo sonce in po sleču in resju je zadišalo, ko smo se izdrli iz hriba. Na Gorenjskem je cvetela pomlad — —

Pred Jesenicami smo postali, ne za dolgo, toliko, da je vlak dobil progo, potem je ustavljal na vsaki postaji. In povsod psovke in klici in trganje in prerivanje za naše stvari.

Škofja Loka. Tu so odgnali naše oficirje iz prvih vagonov nazaj proti predoru in jih tam nekje pobili.

Tako težka se mi je zdela tista pomlad, kakor, da bi nad vso domovino ležala krvava zvezda, kakor, da bi bila pripeta na vsak vrh. Ob progi so se vrstile vasi, nekam čudno tihe, negibne, kakor da so tudi one obsojene in zaznamovane z rdečim pečatom. Za njimi so se hribi vzpenjali v gore: Storžič, Krvavec, Kokrško sedlo, Grintavec, Triglav...

Še nikoli se mi ni zdela naša Gorenjska tako lepa, pa tako tiha in žalostna, kakor tisto pomlad.

(Nadaljevanje sledi)

Da ne pozabimo

Leta 1941:

Dne 27. marca upor proti politiki vlade D. Cvetkovića proti podpisu trojnega pakta.

Dne 6. aprila Nemčija in Italija napadeta Jugoslavijo. Bombardiranje Beograda in Splita.

Dne 11. aprila Italijani zasedejo Ljubljano. Nemci bombardirajo Novo mesto.

Dne 15. aprila jugoslovanska vojska položi orožje.

Leta 1942:

Marca-aprila formiranje pogleškega odreda. V Pogledu pod Ljubljano je bilo zatočišče ljubljanskih komunistov in krvavo sodišče okoliškim vasem.

Leta 1943:

Dne 18—20. marca hrabra postojanka v Ambrusu razbije Tomšičevo brigado, ki si je nadela nalogo uničiti postojanko.

April (v začetku). Težke borbe s partizani okoli Pijave gorice, Škocjana, Lašč in Turjaka. Po večdnednih bojih so bili partizani razbiti. Pribeglo mnogo zaslepljencev in prisilnih mobilizirancev.

Večje borbe so bile tudi na Čatežu, kjer se je en sam dan javilo 14 partizanov z vsem orožjem in opremo. Zaplenjeno mnogo orožja in rdeče propagande.

Dne 15. aprila so Nemci objavili na Štajerskem mobilizacijo letnikov 1919—20. Ko še ni bilo dovolj gorja slovenskemu narodu, je udaril komunist in napovedal „mobilizacijo“ letnikov 1914 do 1920. In pošteni slovenski človek je prejemal udarce od brata komunista še hujše kot od okupatorja...

Leta 1944:

Dne 11. marca domobranci napadli partizane nad cesto Škocjan—Novo mesto in zavzeli sovražnikove postojanke.

Dne 17-18. marca napadejo partizani postojanko Črna vas — odbiti.

Leta 1945:

Dne 1. marca velike čistilne akcije na Primorskem. Sovražnik pri svojem begu požgal vasi nad Vipavsko dolino.

Dne 9. marca angleški divjaški letalski napad na Ljubljano. Zelo poškodovan okraj Mirje.

Dne 9—13. marca borbe v Suhi Krajini. 4. udarni bataljon na črti Polom—Stari log—Smuka—Sela—Vrh—Gradenc prisilil sovražnika k umiku.

Dne 11. marca napad na postojanko Vinkov vrh.

Dne 12. marca avstrijski partizanski bataljon v sestavu NOV in POS pregnan iz kote 573.

Dne 14. marca domobranski napad laških in žužemberških udarnih vodov na partizansko divizijo. Sovražnik je pustil 92 mrtvih na bojišču. Sedem partizanov se je predalo našim brez boja.

Dne 15. marca domobranska ofenziva Rupnikovega bataljona in primorskih domobrancev proti IX. korpusu v Cerknem.

Dne 30. marca Angleži bombardirajo Zabjo vas in Pogance.

Dne 6.—9. aprila. Boji z Belokranjskim odredom. — Ofenziva v Belo Krajino. XV. in XVIII. partizanska divizija belokranjskega odreda artilerijske brigade napadejo postojanko Struge. Postojanka naredi izpad in nadmočnega sovražnika prisili k umiku. Laški bataljon udari od Lopate in v naskoku zavzame vas Hinje. Rupnikov bataljon je prodiral od Kočevja proti Stari Cerkvi in držal položaje Rog—Stara Cerkev. Novomeški bataljon udaril v Podturn in prisilil osvražnika v beg. Rupnikov bataljon odide na nove položaje Toplice—Podhosta in izvrši izvidne pohode do Uršnih sel, kjer udari v glavnino sovražnika. Po trdem odporu je sovražnik popustil.

Dne 17. aprila so se borbe nadaljevale na odseku Stare žage—Topla reber. Novomeški bataljon je udaril od Podturna in končno zlomil močni odpor mnogo nadmočnega sovražnika.

Dne 27. aprila partizanski glavni štab pobegnil iz Bele Krajine v zadnje Gorskega Kotarja.

Dne 20. aprila boji s hrvaškimi brigadami v Loški dolini, Devin...

IZ UPRAVE!

Prvo in drugo številko tega letnika smo poslali mnogim na ogled s priporočilom na naročbo. Prosim vse naše prijatelje, da nam pridobijo novih naročnikov in sodelavcev, da bo list res vreden Zveze, ki jo predstavlja, in ideje, ki jo brani in dviga.

Prosimo tudi vse one naše prijatelje, ki bi list želeli naročiti, pa ga to pot niso prejeli, da nam oprostite, ker: ali smo imeli napačni naslov, ali pa ga sploh nismo imeli.

Dalje prosimo vse prijatelje in soborce, ki doslej na kakršen koli način še niso povabljeni k vpisu ali naročbi, da se obrnejo direktno na tajništvo zveze: Albin Bizilj, 586 N Plymouth Ave, Rochester 6, New York, USA, ali pa na tajništvo odborov v posameznih deželah. Za Argentino na uredništvo in upravo lista: K. Škulj, calle San Martín 20, Gral San Martín FNGBM, ali I. Korošec, calle 1, Nº 510, Berazategui FNGR.

Vsi oni naročniki, ki so doslej dobivali list direktno iz Argentine, ga bodo prejimali odslej preko lokalnih odborov Zveze. Za Argentino ostane, kot je bilo doslej.

KOMENTARJI K PRVI STEVILKI

IZ Dakote (Š. K.). Prebral sem Vestnik z velikim zanimanjem. Kakor nas je malo ostalo, se čudim, da kaj tolikšnega zmoremo; res lep in zanimiv je. Dasiravno sem z delom silno obložen, ne pozabim nikoli, noben dan ne gre mimo, da se ne bi spomnil naših fantov. S časom tak spomin postane preveč vsakdanji in zato sem toliko bolj vesel Vestnika, ki obudi spomine in mi jih spet bolj približa.

MC., Canada: Neizmerno sem se razveselil Vestnika, glasila Zveze bivših borcev. Slišal sem o stvari že nekaj časa in z zanimanjem zasledoval, kaj bo nastalo. Imel sem zaupanje, da samo dobro lahko, toda kaj tako lepega nisem pričakoval...

R. S., Koroška, Avstrija: Vrstico za vrstico, snovi v skupnem glasilu sem prebral ponovno in ponovno. Vse zveni tako lepo, vse tako odgovarja resnici. Storil bom vse, da bom sam in vsi, s katerimi bom prišel v zvezo, podprli ne samo Vestnik, temveč tudi aktivno sodeloval pri Zvezi, ki bi že zdavnaj morala obstojati.

J. L., Canada: Prejel sem Vestnik, glasilo bivših borcev in nimam

bised, s katerimi bi mogel opisati veselje in zadoščenje nad izdajo istega. Vse kar morem reči, je to, da mi je v vsakem pogledu silno všeč in prepričan sem, da bo vsakemu, ki ga bo dobil v roke. Prilagam naročnino in lepo prosim, da mi ga stalno pošiljate.

M. R., Argentina: Ko sem bral „Vestnik“, se mi je zdelo, da sem spet sredi med onimi fanti, da gremo spet skozi naše vasi z vriskom in pesmijo. To je nekaj našega, nekaj, kar so nam hoteli ubiti, pa je spet oživel. Podprimo ta plamen, vsi in vsakdo, da bo zagorel v močno plamenico, ki bo sijala nam po tujih zemljah in naši zaslužnjeni domovini.

Z. K., Italija: „Vestnika“ sem bil vesel in presenetil me je, dvakrat presenetil: Njegova pestra in zanimiva vsebina; več kot to pa je volja „življenja“ in zavest odgovornosti našega časa. Ne le vsak bivši borec, vsak zavedni Slovenec bi naj bil naročnik lista, ki se je postavil na mrtvo stražo v fronti za osvoboditev domovine.

Iz bojnega polja. General stavi nekemu vojaku sledeče vprašanje: „Kaj misliš ti pri tem, če vidiš svojo bojno zastavo vihrati?“ Vojak modro odgovori: „Da je veter, gospod general!“

—::—

Dobro se je izgovoril. Žena k svojemu možu, kateri je prišel ob treh zjutraj domov: „Mož, povej mi koliko je ura?“ Mož: „Ravno ena! (med tem bija ura tri). Žena: „Ti se motiš, ura je bila tri!“ Mož: Neumnost, ura jeclja.“

Ubogi bolnik. Zdravnik proti bolnikovi ženi: „Vaš mož zelo težko požira?“ Žena: Ali samo tedaj, kadar pije vodo!“

Matica mrtvih

807. Frankovič Vinko, št. Jernej, ustreljen pri Hinjah 7942	ranjenec, ubit na Turjaku leta 1942
808. Fric I., Urška gora, ubit 9. marca 1943	815. Kavar Jože, Mirna peč, ubit 23. 10. 1942
809. Globokar Zofija, žalna, ustreljena 19. 8. 1942	816. Grm Stanko, Mala vas, ubit pri Rakeku, septembra 1942
810. Gnidovec Franc, Ajdovec, ustreljen 14. I. 1942	817. Jerič Franc, Zdenska vas, ubit na Turjaku, ranjenec
811. Gole Jože Brezova reber, ustreljen 14. 12. 1942	818. Jurga Jože, ustreljen v Mozlju Hrušica pri Stopičah
812. Golja Ana, Suhor, ubita 24. decembra 1942	819. Brulc Franc, župan, ubit v Gorjancih julija 1942
813. Gričar Franc, št. Rupert, ustreljen 12. 6. 1942	820. Brulc Jože, ubit v Gorjancih julija 1942
814. Grm Jože, Zagorica, Dobrepolje,	821. Brulc Alojzij, domobranski poročnik, padel v pomladi 1945

PROŠNJA

Vsem bivšim borcem, naročnikom in našim prijateljem!

*Nobena žrtev komunističnega divjanja ne sme v pozabo,
nobeno ime ne smemo zagrebsti,
nobeno srce ne sme strohniti!*

*Tudi ti, ki si prebrodil viharje, si poklican, da pričaš resnico,
da ustvarjaš zgodovino.*

Nimamo arhivov — ukradli in uničili so nam jih — ne institutov za raziskavanje narodnih zločinov, ne Sajetov in podobnih, ki bi metali blato in lastno umazanijo na zasuta usta. Imamo pa resnico, ki živi v spominih! Vsak od nas je zase arhiv, je živa povest iz onih dni.

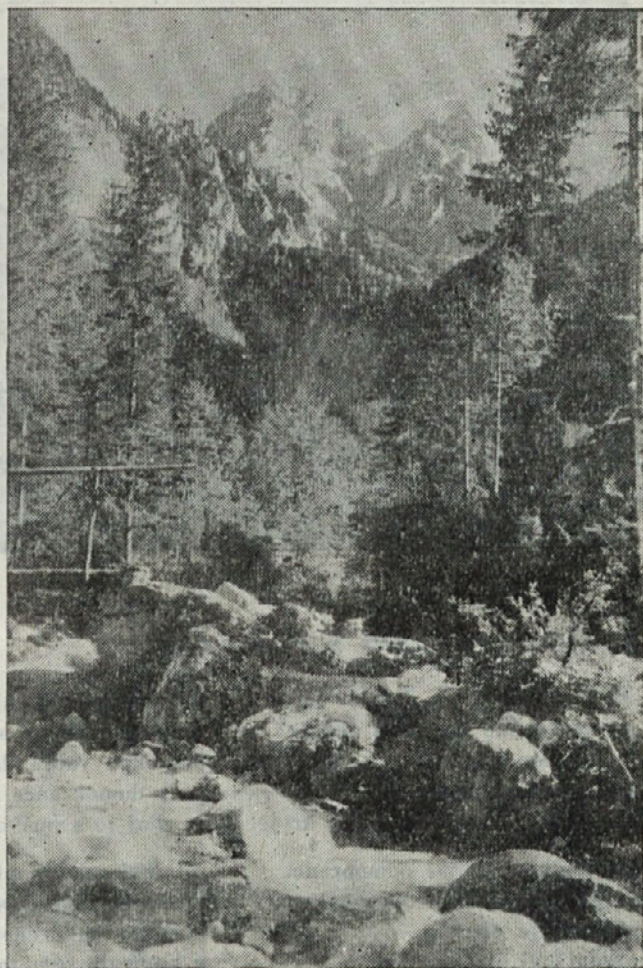
Odpri strani te povesti! Daj jo brati drugim, da ne bo umrla s teboj. Zapiši, če ne veš, povej drugim, da bodo zapisali!

Naberi imena iz svojega kraja, svojih prijateljev in vseh poznanih žrtev. Morda si samo ti še preživel, ki hraniš njih imena in dela. Povej jih, da ne bodo strohnela zaradi tvoje brezbriznosti!

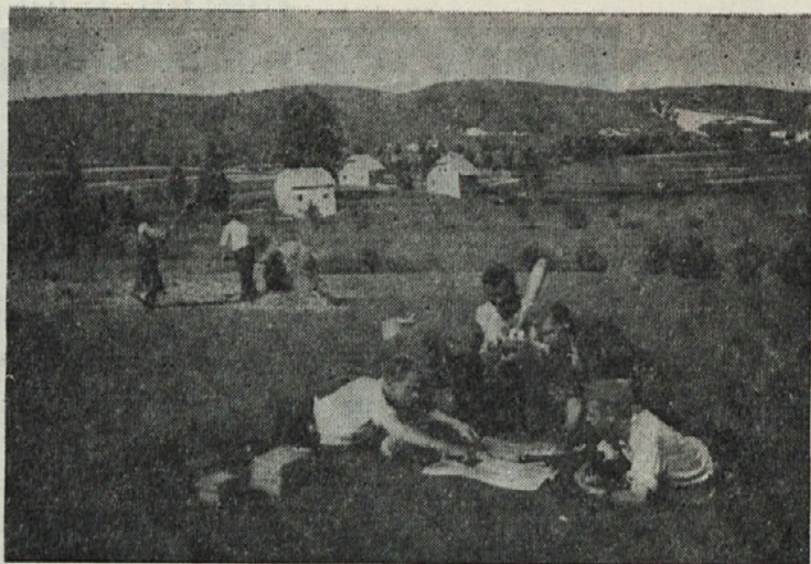
Zberi vse, karkoli veš in imaš in nam pošlji!

Hvaležni ti bomo, hvaležni ti bodo naši pobiti, in hvaležen ti bo narod za resnico zgodovine in vse kulturno človeštvo!

S to številko pričenjamo zanimivo povest fanta-borca, ki je šel skozi pretekle dogodke. Polna udarcev in razočaranj in zato toliko silnejša v junaštvu in žrtvah.

**TAM KJER VIR ŠUMLJA,
TAM SO GORE IN GOZDOVI —
TAM JE DOMOVINA**

Tako smo peli v onih dneh...

Mi legijonarji, mi domobranci,
mi se borimo za svojo zemljo;
je pila kri pradedov,
je pila znoj očetov;
škropimo jo še mi s srčno krvjo.

Mi legijonarji, mi domobranci,
mi se borimo za svojo zemljo;
stoletja je obstala,
a zdaj naj bi propala,
se uničila za revolucijo.

Mi legijonarji, mi domobranci,
mi se borimo za svojo zemljo;
smo upe vanjo dali,
se v domobrance zbrali,
in zdaj jo s puško v roki branimo.

Mi legijonarji, mi domobranci,
mi se borimo za svojo zemljo;
strnimo se v enoto,
v kamenito gmoto,
sovrag ob njej razbil si bo glavo.

List „Vestnik“ izhaja mesečno. Urejuje ga uredniški odbor Zveze bivših slovenskih protikomunističnih borcev. — Letna naročnina znaša za: Argentino 35 pesov (posamezna številka 3 pese), USA in Kanado 2 dolarja. Za ostale dežele, tej valuti primerno. — Za uredništvo in upravo: K. Škulj, calle San Martín 20, Gral. San Martín FNGBM, in I. Korošec, calle 1, N° 510, Berazategui FNGR, prov. Buenos Aires, Argentina.

Tiska Talleres gráficos Salguero, Salguero 1506, Buenos Aires, Argentina